

COMUNICATO n. 692 del 27/03/2025

Darzuar dar Artifizial Inteligentz, robött un drone zo macha pazzan di beldar von pèrng in klima: a bett vor in gântz alpinar raum

Da AI vor di beldar boda bartn khemmen, dar Tiról lekk au an naüng prodjèkt Arge Alp

[Cimbro] Di hitz boda khint hërta sterchar, lãnge dürr un bèttadar hërta letzrar: dar klima umbèkslom iz drã zo schedega hërta mearar di beldar von Alpm. Di beldar khemmen hërta mearar geschedeget un hërta mearar soinda mångl groaze arbatn zo süacha zo rettase. Drinn in da arbat Kamòuschaft von alpinar redjongen Arge Alp, di zen lentar bodada nemmen toal soìn drã z'sega baz ma magat tüan alle pittnãndar. Dòpo azma hatt gemacht verte in prodjèkt "Sòrt gegres boda haltet kunt von klima von beldar von pèrng in di redjongen vo Arge Alp", ågeheft sa von djar 2021 vort, hërta vorgelekk von Lãnt Tiról, boda hatt zuargètt innzosetza 5.000 èlbar guat zo halta auz in klima boda bèkslt, in da gântz redjong Arge Alp, est hattma ågeheft an ådarn prodjèkt, follow-up un disan nimpta toal di Provìntz vo Tria o durch in Dianst von Beldar.

Ma hatt gesüacht hilfe in da Artifizial Inteligentz un in di naüng teknolodjìan, azpe robött un drone. Pitt disarn hilfe di beldar boda soìn mearar a riskio mang khemmen darkhennt bahémme un mang khemmen gerettet pazaitn. Dar prodjèkt bart innhaltn drai djar un bart khemmen gevüart von Forestàl Khnopf von Lãnt Tiról, 'z gèlt untargelekk vor in prodjèkt iz vo hundart tausankh euro vor alle di lentar vo Arge Alp. Dar prodjèkt iz khent gezoaget vor bintsche zait vorã in schiar 20 toalnemmar von redjongen un von autonomen provìntzan boda soìn toal vodar arbat Kamòuschaft.

"Dar klima umbèkslom sbert starch aftz üsarne beldar vo pèrge un darzuar allz bèkslt hërta bahémme. Soìn gest guat innzosetza sòrt gegres boda auzhaltn allz ditza übar di grentzan hatt gezoaget ke ma mage tüan eppaz guatz un ke ma mage tüan no mearar o. Naüge tèknolodjìan azpe da artifizial inteligentz gem zuar gântz naüge möglichekait vor in forestàl sektor o, un aftz ditza mochtma arbatn: saiz azzese tratar auzolesa di sem, saiz innzosetza naüge sòrt odar haltn kontrolàrt di insèkte boda scedegen, pinne sichar ke bar mang vennen solutzionen pròpio durch di modèrnegen tèknolodjìan boda bartn stercharn üsarne beldar un asó machanse lem in di djarhundart boda khemmen", asó hatta khött dar Josef Geisler, vitzvorsitar von Lãnt Tiról delegart vor di beldar.

Zo vorstiana pezzar bele 'z magatnz soìn dise tèknolodjìan, di earstn månat vo haür izta khent geschafft an studjo bia 'z magata khemmen genützt da artifizial inteligentz zo retta di beldar. Baispil, nützan di robött odar di drone zo setza èlbar, odar machan krescharn èlbar un aulesan sem geschützt vodar artifizial inteligentz. A baispil bia ma mage nützan di naüng tèknolodjìan vor di beldar iz dar sèll vonan pilòt prodjèkt gemacht in osten Tiról, boda vert soinda khent genützt vor da earst bòtta di drone zo setza inn èlbar sèmm boz iz gest malamentar zuar rivanda. A spetzialegar drone iz khent genützt o zo sena 250 kile sem in sittarne beldar in di kamöü vo Ainet, Assling, Iselsberg-Stronach, Oberlienzen un Sillian. Di sem soìn khent inngevest in spetzialega fodra boda darhaltet di nezz un schoantze von vögl un von ådarn vichar. Dar prodjèkt, augelekk pittnãndar pittar provintziàl Dirèktziong von beldar un pinn forestàl Ispetoràtt von osten Tiról, zoaget ke ma magen impaitn in di djar boda khemmen zo giana zo sena sèmm boz iz gântz malamentar zo

rivada zuar saiz in Tiról saiz in di ar lentar von alpinar raum. Di earstn risultate von pilòt prodjèkt bartmase mang seng nèt pellar baz tra ummaz odar zboa djar.

A trèff zo vennase alle pittnàndar bartze haltn auz pan herbest vo haür in Baviàra. Di nèt看 bodada sa iz bart khemmen gesterchar vo ekspèrte bodasen drinnadarkhennen aftz dise sachandarn. 'Z zil iz daz sèll zo lega pittnàndar di esperientzan gemacht vo aniaglaz un sperimatarnse in di lentar vo Arge Alp. Darzuar di redjongen bartnse helvan ummana pittar àndarn zo prodüra sem un èlbar vor di beldar.

Arge Alp in an arbat kamòuschaft augelekk atz 12 von bimmat von djar 1972 atz Mösern, in Tiról, pinn zil z'arbata übar tème boda àgian alln un boda innvånk schiar 26 mildjü laüt. 'Z nemmnda toal in Arge Alp, 'z Taütschlånt pinn Frai Stato vodar Baviàra, 'z Österraich pinn Länder Vorarlberg, Tiról un Salzburg, 'z Beleschlånt pinn zboa autonome Provintzan vo Poatzan un Tria un pittar Redjong Lombardia, di Svaitz pinn Kantöü Graubünden, Saknt Gallen un Tessin.

Übarsetzt von Schaltarle vor di zung von Toalkamou vodar Zimbar Hoachebene

(cdt)